

עשרה בטבת חט"ו

ג' ענינים בהפיכת הצום: (א) ביטול הצום (ב) שמחה (ג) הפיכת הצום גופא ליו"ט - זדונות נעשו לו כזכיות. ענין הג' שייך "לבית יהודה" (ורק מצד השלופ ואחדות נמשך לכל ישראל), כי בהם היה עיקר קושי הגלות, וענין יהודה הוא מעשה שמגיע בעצמות שלכן מהפך את החושך לאור.

בהפטורת ויגש נאמר שיהודה ויוסף יהיו לאחדים, אך מ"מ ישנו מעלה ביהודה ולכן "ודוד עבדי נשיא להם". והנה, ענין זה מודגש בענין התענית דהרמב"ם מביא שלעתיד לבוא יתהפכו הצומות ויהיו "לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו". זאת אומרת שבעיקר זהו "לבית יהודה", ורק מצד שישינו שלום ואחדות הרי זה גם לכל ישראל.

והנה ברמב"ם שם איתא: "כל הצומות האלו עתידיים ליבטל לימות המשיח ולא עוד אלא שעתידיים להיות ימים טובים וימי ששון וכו'". וצריך להבין מדוע כותב ענין זה בשני בבות ("הצומות עתידיים ליבטל, ולא עוד אלא שעתידיים להיות ימים טובים"), ומדוע מביא פסוק זה דוקא שבו ההדגשה היא "לבית יהודה"?

והביאור: בהפיכת התענית ישנו ג' מדריגות: (א) ביטול הצום, (ב) ענין השמחה, (ג) הפיכת הצום גופא ליום טוב. וג' ענינים אלו הם כנגד ג' הענינים בתשובה: (א) ביטול העוון, (ב) הוספה במעשיו הטובים יתר מכדי הצורך לגבי אותו עון, (ג) זדונות נעשו לו כזכיות.

ולכן כותב הרמב"ם שני בבות, ש"ולא עוד אלא שעתידיים להיות ימים טובים" הוא הוספה וחידוש על ביטול הצומות (ב' מדריגות הראשונות הנ"ל, דביטול הצום והשמחה שבא ממילא על ידי זה), וכוונתו לענין הג' הפיכת הצום.

והמדריגה הג' יתגלה בתקופה הב' של ימות המשיח שבו ישנו ביטול מנהגו של עולם.

והנה, ענין השמחה דביטול הצום שייך לבית יהודה, מפני שדוקא בהם (משא"כ בי' השבטים) הי' עיקר קושי הגלות. וגם הענין דהפיכת הצום גופא שייך לבית יהודה מפני שיוסף הו"ע "תלמוד" גילוי מלמעלה, שע"י גילוי האור מתבטל הרע אך לא נתהפך. ודוקא ע"י יהודה שענינו מעשה הוא הפיכת החושך גופא ע"י המעשה שמגיע בעצמות שלמעלה מגילויים. וזה יתגלה בתקופה הב' שלמעלה מאכילה ושתייה - גילויים, שלכן "עוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתייה". ולכן י' בטבת - שהוא ההתחלה דכל הצומות - דוחה שבת כי (ע"י הפיכת) הצומות באים לבחי' שלמעלה משבת, בדוגמת העינוי דיום הכיפורים שלמעלה מאכילה ושתייה דשבת.